

A KATONAI SZOLGÁLAT ÉS A „NEMHARCOLÓ” ELV

A különállás legfontosabb tétele

Az elvi kérdések közül talán a katonasággal kapcsolatban felmerülő probléma az, amit leginkább nagyító alá szeret helyezni a Reformmozgalom. Azért teszi ezt, mert ezzel tudja leginkább látványosan szemléltetni és megindokolni az Egyháztól való elszakadását, és a jelenlegi különállását. Nagyon logikusan ható érvekkel tudják hihetővé tenni a Mozgalom különállását és létjogosultságát azok előtt, akik nincsenek felkészülve megfelelő ismeretanyaggal az adott témában.

Tudom, hogy a ma élő reform-adventisták többsége szent meggyőződéssel és őszinte hittel teszi és vallja ezt, hiszen így tanították őket, így tanulták. Én is így hittem és tanítottam, amikor közöttük voltam. Nekik azonban nem adatott meg az a lehetőség, hogy utána nézzenek, hogy valóban úgy vannak-e azok a dolgok, amiket nekik tanítanak, mert a Reformmozgalom történelmi kialakulásáról szóló, hitelesen dokumentálható irodalmi feljegyzés nincs forgalomban. Mindenki csupán az öregek elbeszélése alapján ismerheti részletesebben azt a kritikus időt. Viszont ez az esély is egyre kevésbé adott, hiszen a korabeli öregek már szinte mind eltávoztak az élők sorából. Feljegyzések pedig csak a háborúval kapcsolatos eseményekről vannak, a kialakulás körülményeiről viszont semmi sincs közöttük forgalomban.

Rendkívül különösnek találom, hogy egyetlen reform-adventistának sem tűnik fel, – hosszú ideig még nekem sem –, hogy a Reformmozgalom úttörői közül valók legtöbben teljesítettek katonai szolgálatot. Ebből viszont az következik, hogy a „nemharcoló” elv csupán egy eszköz volt a kezükben

később, amit megfelelő formában képviselve alkalmasnak találtak arra, hogy az ő prófétai küldetésüket nem méltányoló Egyházzal szemben ostorként használják fel. Ez irányú törekvésüket segítette elő az a sajnálatos körülmény, hogy az európai térségben valóban hűtlenül kezelték az Egyháznak ezt a korábban kialakított állásfoglalását (nem hitelvét, hanem csak állásfoglalását).

Az amerikai polgárháború hirtelen befejezése megszüntette az Adventista Egyház számára a nyílt összeütközést a hatósággal a katonasággal kapcsolatos ügyben. E körülmény hatására elvesztette aktualitását az, hogy felelősségteljesen kidolgozzák és megfogalmazzák az Egyház állásfoglalását azzal összefüggésben, hogy egy diktatórikus, parancsuralmi helyzetben mihez tartsa magát egy érintett egyháztag, a hitvallásunk szerint mit kellene tегyen. Mivel ez nagyon kényes téma, hiszen emberek élete lehet e tétje, ezért senki sem szorgalmazta igazán ennek a kidolgozását, ezért elég gyorsan a feledés homályába merült.

Sajnálatos az a körülmény, hogy az Adventista Egyház az Európában kitört világháborúig, ez alatt a hosszú időszak alatt, nem gondoskodott olyan eligazító válaszanagról, amely megfelelő részletességgel felvilágosítást adott volna az őszinte szándékkal keresők részére. Az európai világháború váratlan kitörése pedig egy újabb válságot hozott létre, de most az európai egyházvezetőket állította hatalmas dilemma elé. Amit az Egyház elhanyagolt a múltban, 1865-1914-ig, arra most az európaiaknak kellett választ keresni, de nem voltak felkészültek erre a feladatra. Így aztán a reform-adventisták elég eredményesen tudtak halászni a zavarosban, az Adventista Egyház vizein. Megfelelő ismeret hiányában én is ezt tettem elég hosszú időn keresztül reform-adventista prédikátorként, és sajnos elég eredményesen.

Egy leegyszerűsített elmélet

A Reformmozgalom nagyon leegyszerűsített magyarázattal oldotta és oldja meg még ma is a „nemharcoló” elvvel kapcsolatos állásfoglalását. Egyszerűen azt mondják, hogy a Tízparancsolat hatodik pontja által Isten megtiltja az ember részére azt, hogy a másik embertársát megölje: „*Ne ölj!*” és kész, ilyen egyszerű az egész. Úgy gondolják, ez annyira egyértelmű isteni parancs, hogy ezzel kapcsolatban nincs helye semmiféle magyarázkodásnak, se vitának. Azt is ilyen egyszerűen szeretnék megmagyarázni, ha valaki mégis veszi a bátorságot, és arra emlékezteti őket, hogy az ószövetségi időben Isten népe milyen sok embert ölt meg, esetenként egyenesen Isten parancsára, más alkalommal pedig az Isten által adott törvényeknek engedelmeskedve. Sőt mi több, Mózes harmadik könyve tele van olyan isteni törvényekkel, amelyek be nem tartása esetén az illetőt meg kellett ölni; „*irtassék ki az ilyen ember az ő népe közül*” (3Móz. 17,9.). Az Igében olvashatunk olyan feljegyzést is, amikor Isten bűnnek, és az akaratával szembeni lázadásnak tekintette népe részéről azt, amikor nem öltek meg bizonyos embereket: „*És Agágot, az Amálekíták királyát elfogta élve, a népet pedig mind kardélre hányatá. Saul és a nép azonban megkímélte Agágot... Sámuel pedig monda Saulnak: Nem térek vissza veled, mert megvetted az Úrnak beszédét, és az Úr is megvetett téged, hogy ne légy király Izráel felett.*” (1Sám. 15,8-9; 26.).

Mint említettem, erre is nagyon egyszerű a válasz és a magyarázat részükről. Elmondják, hogy az Ószövetség idején ez így volt, amikor Isten népe egy különálló nemzetként létezett. Ilyen körülmények között felhasználhatta őket Isten a bűneiben megátalkodott és megromlott pogány népek megbüntetésére. Az újszövetség ideje alatt azonban ez nem lehetséges, mert most Isten népe nem egy különálló nemzet, hanem egy nemzetközi közösség, amely minden nemzetből és népből tevődik össze. Ez a körülmény azt eredményezi, hogy egy háború esetén mindkét

táborban ott állnának Isten gyermekei a fronton egymással szemben, esetleg éppen egymást pusztítva el. Úgy gondolják, Jézus éppen ezért adott új parancsolatot az Újszövetség Egyháza számára. Ezért hangsúlyozta a hegyi beszédében azt, hogy régen milyen rendelkezések voltak, és Ő most milyen új parancsolatokat ad azok helyett. Régen a törvény adta jog biztosította a bosszút a „szemet szemért, fogat fogért” alapján, az Újszövetség Egyházában azonban ennek másként kell történnie; „szeresd még a te ellenségedet is”. Az Isten népe új helyzete, és a jézusi szeretet-parancsolat életbelépése tehát teljesen hatályon kívül helyezi a régi törvényeket, és azt, hogy Isten felhasználhassa népét büntető ítéletek végrehajtására.

Mivel azonban általános szabályként állította elénk Isten azt, hogy „Mindent megpróbálgatok; és ami jó, azt megtartsátok!” (1Thess. 5,21.), ezért a reformistáknak ezt a válaszát is vizsgáljuk meg a Biblia és a Bizonyosságtételek fényében.

Az Ige mérlegén

A „nemharcoló” elvnek az előbb felvázolt értelmezése a „Ne ölj!” parancs félreértéséből fakad. A Tízparancsolat a szeretet lényegét fogalmazza meg tíz tételben. Mivel pedig „Isten a szeretet” (1Jn. 4,16.), ezért a Tízparancsolat nem más, mint az Isten jellemének a leírása. A Tízparancsolat által akar Isten összhangba hozni bennünket újra önmagával. Aki viszont úgy gondolja, hogy a „ne ölj” parancs az élet elvételét minden esetben, és minden körülmények között tiltja, az kimondatlanul is különb akar lenni Istennél, hiszen Isten nagyon sok esetben veszi el büntetésből egy vagy több embernek az életét. A második halál ítélete pedig kizárólag egy ilyen büntetés lesz Isten részéről az egész gonosz világ számára.

Isten országának a törvényeit nem lehet minden esetben általánosságban érvényesíteni a bűn világában. Abszolút értelemben csak a büntől mentes világban lehet megtartani. A szülők iránti engedelmesség is csak az „Urban” lehetséges,

mondja Pál (Eféz. 6,1.). Az Isten iránti szeretet ugyanis még a szülőkkel szemben is elsőbbséget igényel. Ezért mondja Jézus azt, hogy *„aki inkább szereti atyját és anyját, hogynem engemet, nem méltó énhozzám”* (Mt. 10,37.). Ezzel Jézus nem azt akarja mondani, hogy ne szeressük a szüleinket, hanem csak azt, hogy a szülők szeretete ne kerüljön az Isten iránti szeretetünk elé. Úgy a szeretetben, mint a tiszteletben a Bibliában adott értékrend határozza meg a viszonyulásunkat. Ebben az értékrendben pedig minden esetben Istennek kell az első helyen állni. A *„ne ölj”* parancsolat is csak hasonló vonatkozásban tartható be.

Isten mint az abszolút szeretet nem azt jelenti, hogy tétlenül fogja nézni a gonoszság és a bűn terjedését, pusztító munkáját. Mivel Ő a szeretet, ezért meg kell védje a hozzá ragaszkodó, a büntelen életet és a békességet választó teremtményeit egy olyan hatalommal szemben, amely erősebb náluk. Bár az élet szent dolog Isten előtt, de a szeretet még szentebb, hiszen az egész általa teremtett világot a szeretet alapján teremtette és tartja fenn. Éppen ezért a teremtményei iránti szeretete készíti arra, hogy ne engedje a bűnt uralkodni és pusztítani, de ezt nem tudja másként megfékezni, csak úgy, ha a bűnhöz ragaszkodó, és a bűneiben megkeményedett teremtmények életét elveszi. Így viszont mintha ellentmondásba kerülne a saját törvényével. Ez a megállapítás nem is teljesen alaptalan. Isten valóban olyan cselekedetre kényszerült a bűn miatt, amely ellentétes az Ő természetével. Ahogy egy orvos esetenként komoly fájdalom előidézése által tud csak meggyógyítani egy beteget, miközben máskor mindent megtesz annak érdekében, hogy minél jobban lecsökkentse a beteg fájdalmát, ebből eredő szenvedését, mert a hivatásából adódóan ez a természetes. Hasonlóképpen Isten is csak fájdalmat okozó műtét által tudja eltávolítani a bűn világából magát a bűnt. Ez a műtét azonban ugyanúgy fáj neki is, mint annak, akin elvégzi. A Golgota keresztnél történetekkel, többek között ezt is értésére akarta adni a teremtett világnak.

Elsődleges joga csak Istennek van az élet elvételéhez, hiszen az élet forrása és adományozója is Ő. Alkalmanként azonban megbízza valamelyik teremtményét ennek a kellemetlen feladatnak az elvégzésére. *„Aki ember-vért ont, annak vére ember által ontassék ki;”* (1Móz. 9,6.). *„Aki úgy megver valakit, hogy meghal, halállal lakoljon.”* (2Móz. 21,12.). *„Aki megveri az ő atyját vagy anyját, halállal lakoljon. Aki embert lop, és eladja azt, vagy kezében kapják, halállal lakoljon. Aki szidalmazza az ő atyját vagy anyját, halállal lakoljon.”* (15-17.).

Ennek a hátterén tehát azt mondhatjuk, hogy a „ne ölj” parancsolat csak az önző és bűnös indítékból származó ölés tilalmát foglalja magába, amikor az ölés pusztán az erő és a hatalom birtoklásából fakad, vagy amikor a szeretet ellentétéként a szeretet hiánya miatt történik. Nem vonatkozik viszont azokra az esetekre, amikor maga Isten hatálytalanítja a parancsolatot egy esetben azért, hogy felszólít a fegyver használatára, az élet elvétele céljából. Ez a parancs szólhat egy népnek egy másik nép felett kimondott ítélet végrehajtására. De vonatkozhat arra az esetre is, amikor egy embernek vagy embereknek egy másik ember fölött kell végrehajtani Isten ítéletét, esetleg magát az ítéletet is az embernek kell meghatározni és kimondani. Amikor pedig az Isten által kimondott halálos ítéletet nem hajtotta végre az, akit megbízott vele Isten, akkor ez bűnnek számított Isten szemében. Így történt ez, amikor Isten megbízta Sault, Izráel királyát, hogy semmisítse meg Amáleket az ütközetben. Saul azonban megkegyelmezett Amálek királyának, Agágnak, és Isten ezt bűnül tulajdonította Saulnak (lásd: 1Sám. 15,2-3; 19.). Mindez tehát azt bizonyítja, hogy a ne ölj parancsolat nem a szó abszolút értelmében érvényes. A ne ölj parancsolat is csak a Biblia egészének fényében válik érthetővé és tisztává.

A másik kérdés az, hogy vajon az Újszövetség Egyháza számára is hasonló módon érvényes Istennek ez a rendelkezése, vagy a kereszténység részére már más normákat állított? A Reformmozgalom természetesen azt mondja, hogy mások a

normák, hiszen megváltozott a körülmény, az Egyház nemzetközivé vált, ezért ennek az Egyháznak már új rendelkezéseket és új parancsolatokat adott Jézus a régiek helyett. – A következőkben vizsgáljuk meg ezt a kérdést is az Ige mérlegén.

A prófétaág lelkének írásaiban adott kinyilatkoztatásokból tudhatjuk, hogy semmi sem változott azzal, hogy nemzetközivé lett Isten népe. Az igaz ügy érdekében most is ugyanúgy kész együtt harcolni Isten a választott népével. Vagyis az Újszövetség Egyházában sem számít bűnnek az, ha Isten ügye védelmében egyik ember a másik életét elveszi. Ennek igazolásaként had idézzem Ellen White írásából azt a részt, amit a huszita háborúval kapcsolatban elmond.

„A pápa és a császár összefogott, hogy összezúzza a mozgalmat, és Zsigmond csapatai megtámadták Csehországot. De támadt egy szabadító. Ziska, aki röviddel a háború megindítása után elvesztette szeme világát, és aki vakon is korának egyik legtehetségesebb hadvezére volt, így állt a csehek élére. **A nép, bízva Isten segítségében és ügyük igazságos voltában, szembeszállt az ellene harcba indított leghatalmasabb hadsereggel.** A császár újra és újra friss erőket gyűjtve tört Csehországra, de szégyenletes vereséget szenvedett...

A pápa keresztes háborút hirdetett a husziták ellen, és újra hatalmas sereg csapott le Csehországra, de ismét irtózatos vereséget szenvedett... A két sereg megindult egymás felé. Már csak egy folyó választotta el őket egymástól. A keresztes vitézeknek sokkal nagyobb volt a haderejük. De ahelyett, hogy a folyón gyorsan átgázolva harcolni kezdtek volna a huszitákkal, akik miatt oly messziről jöttek ide, csendben megálltak, és nézték a harcosokat. **Majd hirtelen valami titokzatos félelem szállta meg a pápai sereget. Az a hatalmas hadsereg egyetlen kardcsapás nélkül felbomlott és szétszóródott, mintha valamilyen láthatatlan hatalom**

kergette volna szét...

Néhány évvel később egy új pápa újabb keresztes háborút indított. Most is, mint korábban, Európa összes pápai országa emberekkel és anyagiakkal járult hozzá a háborúhoz... A keresztesek... amikor meghallották a közelgő sereg zaját, újra pánikba estek, még mielőtt meglátták volna a huszitákat. Fejedelmek, hadvezérek és egyszerű katonák, eldobálva fegyverzetüket, minden irányba menekültek. A nuncius, aki a támadást vezette, hiába próbálta összegyűjteni a halálra rémült és felbomlott sereget. Legnagyobb igyekezete ellenére őt magát is elsöpörte a menekülők áradata... A hatalmas sereg, amelyet Európa legtekintélyesebb népei küldtek, a bátor, harcias, harcra kiképzett és felszerelt emberek serege másodszor is, kardcsapás nélkül menekült el egy kis és mindvégig gyenge nemzet védői elől. ***Isteni erő nyilvánult meg a csatáján. A támadókat természetfölötti rémület szállta meg. Aki a fáraó seregét megsemmisítette a Vörös-tengerben, aki menekülésre készítette Midiánt Gedeon és háromezres embere elől, aki egyetlen éjszaka alatt megsemmisítette a büszke Assíria hadseregét, újból kinyújtotta kezét, hogy elsorvassa az elnyomó hatalmát.*** (E.G. White: Nagy küzdelem 107-108. old.)

Ez a történelmi tényeket bemutató bizonyítéssel teljes mértékben érvényteleníti azoknak állítását, akik szerint az Újszövetség idejében Isten gyermekei már nem vehetnek részt semmiféle háborúban és az élet elvételében. Ellen White azt írja, hogy *„a nép, bízva Isten segítségében és ügyük igazságos voltában, szembeszállt az ellene harcba indított leghatalmasabb hadsereggel.”* Eszerint ők azzal a hittel mentek ki a harctérre, hogy fegyvereik által megvédik igaz ügyüket még oly módon is, hogy eközben sokak életét ki fogják oltani azok közül, akik ellenük támadnak. Azzal a hittel mentek ki, hogy ez a tettük nem

tekinthető a hatodik parancsolat ellen elkövetett bűnnek, és Isten sem marasztalta el őket e szándékuk miatt.

Ez a leírás párhuzamot állít a Krisztus utáni XV. század elején történt esemény, és a zsidó nép háborúi között, kimondva azt, hogy az Isten hasonló módon harcolt együtt most is a huszita sereggel, mint korábban, amikor Izráel népét kellett győzelmeihez segíteni. Ilyen módon tehát Isten gyermekeinek a háborúban való részvételét nem korlátozhatjuk csupán az Ószövetség idejére. Istennél ebben a vonatkozásban nincs változás. Nem gondolhatjuk azt, hogy az Ószövetség Istene más természetű volt, mint az Újszövetség Istene.

A kérdés vizsgálata felvet egy másik szempontot is, és pedig azt, hogy a polgári törvények érvényesítése szintjén mi a Biblia álláspontja a fegyver használatával kapcsolatban? Pál apostol fogalmazza meg ennek választát nagyon világosan. *„Minden lélek engedelmeskedjék a felső hatalmasságoknak; mert nincsen hatalmasság, hanem csak Istentől... A rossz cselekedetnek rettentésére vannak... Isten szolgája ő a te javadra... Nem ok nélkül viseli a fegyvert: mert Isten szolgája, bosszúálló a haragra annak, aki gonoszt cselekszik.”* (Róm. 13,1-4.).

A gonoszság megfékezésére használt fegyver tehát Isten jóváhagyásával használatos az Újszövetség idején is. Még az egyes ember felett végrehajtott halálos ítélet sem ellentétes az Újszövetség normájával. Ahogy a zsidó népnek törvényül adta Isten azt, hogy bizonyos gonosz cselekedetek miatt *„irtassék ki az ilyen ember az ő népe közül”* (3Móz. 17,9.), hasonlóképpen Isten akaratát hajtja végre ma is a *„felső hatalmasság”*, amikor a gonoszság megfékezése érdekében cselekszik. Vagyis Isten szolgájaként, isteni jóváhagyással teszi ezt a rossz cselekedetek elrettentése érdekében. Ha pedig Isten szolgájaként teszi, akkor az a cselekedete, amit ilyen minőségben tesz, nem minősülhet a *„ne ölj”* parancsolat elleni bűnnek.

Mindezek hátterén felvetődik viszont az a kérdés, hogy akkor miért alakult ki az Adventista Egyház kezdeti szakaszában a „nemharcoló” állásfoglalás. Ha a Biblia és a Bizonyoságtétel szerint Isten nem tiltja a fegyver használatát gyermekeitől az Újszövetség idejében sem, hanem még együtt harcolni is kész velük, a gonosz emberek megbüntetése esetén is jóváhagyását adja a fegyver használatához, akkor hogyan alakulhatott ki ez a nézet és ez az elvi állásfoglalás, hogy mi adventisták „nemharcoló” emberek vagyunk? Erre a kérdésre szeretném keresni a választ a következő részekben.

A „nemharcoló” elv kialakulása az Egyházban

Mindenek előtt azt kell tisztán látni, hogy az adventista úttörők nem olyan háttérből jöttek, hogy már eleve „nemharcoló” elveket vallottak volna. Csak az amerikai rabszolgák felszabadításával kapcsolatban kiobbant polgárháború készítette a testvéreket, majd később pedig az Egyházat is arra, hogy saját hitüket és állásfoglalásukat megfogalmazzák, és azzal összhangban cselekedjenek. A korabeli feljegyzésekből, de főként a Bizonyoságtétel idevonatkozó írásaiból lehet arra következtetni, hogy a kiobbant háború igazi célja homályos és bizonytalan volt az úttörőink előtt, ami azután a háborúban való részvételtől való tartózkodásra készítette őket.

Ellen White azt írja, hogy ebben a háborúban olyan emberekre bízták a felelős vezető állásokat a hadseregben, akik **„lelkiismeretlenek és nemtelenek...”** voltak, **„akik szívük mélyén maguk is lázadók”**, akik közül **„sokan dél javát tartják szem előtt”**, akiknek **„tevékenysége következtében hadseregeinket visszaverték, és könyörtelenül lemészárolták”**. (Ellen G. White:

Bizonyoságtétel a gyülekezet részére I. kötet 242-243. old.)

Majd később pedig arról ír, hogy ilyen körülmények között a kormány nemzeti bűnt és imnapokat rendelt el, hogy „Isten segítsen gyorsan és győzelmesen befejezniük a háborút”. Rendkívül figyelemre méltó az is, ahogyan ezzel kapcsolatban

Ésaiás könyve 58. fejezetében az 5-7 versekre irányítja Isten Ellen White figyelmét. Ésaiás ugyanis arról ír ezekben a versekben, hogy milyen az a böjt és ima, ami Isten előtt is kedves, amire Ő is odafigyel, és amit meghallgat. Végül pedig még így summázza a kapott látomás lényegét; **„ezek a nemzeti böjtnapok sértik az Urat. Ilyen böjtölést nem fogad el... Majd ha nemzetünk az Isten választotta módon böjtöl, akkor majd elfogadja a háborúra vonatkozó imáikat; most azonban nem jutnak el fülébe. Elfordul tőlük. Undorodik az imáiktól.”** (u.o: 243,2; 244-245. old.)

Figyelemre méltó ebben az idézetben az, ahogy Ellen White nem a böjtölés célját marasztalja el, hanem csak a módját. Nem azt írja, hogy mit képzelnek ezek az emberek, hogyan imádkozhatnak ilyen lehetetlen dologért, hogy Isten segítse őket győzelemre ebben a háborúban. Ellen White csupán azt mondja el, hogy a böjtölésüket és az imáikat nem olyan formában és módon viszik Isten elé, hogy meghallgathassa őket. De ha **„az Isten választotta módon fognak böjtölni, akkor majd elfogadja a háborúra vonatkozó imáikat”** is, mondja az előbbi idézetben. Ezzel viszont azt mondja ki, hogy Isten kész lett volna síkra szállni, és együtt harcolni velük, de csak akkor, ha biztosítják annak feltételeit, hogy Isten is ott lehessen közöttük. Isten közreműködését és segítségét csupán ezeknek a feltételeknek a hiánya zárta ki, és nem más.

Ezzel az ihletett kijelentéssel újra bizonyosságát adja Isten annak, hogy Ő még mindig nem változott. Isten ekkor sem ítélte el azt a háborút, amely emberi életek kioltását fogja eredményezni, de amely háború a rabszolgák felszabadítása érdekében kezdődött el, sőt személyes beavatkozásával is támogatná azt. Ám ezt a beavatkozását nem teheti meg, mert az igaz ügyet összekeverték az alantas és gonosz szándékokkal és célokkal. Valószínű, hogy éppen ezért támasztott Isten már kezdettől fogva egyfajta tartózkodást az adventista testvérekben a háborúban való aktív részvétellel szemben. Egy olyan háború,

amelyben alantas és gonosz célok és indítékok mozgatják az eseményeket, nem szolgálhatja a szeretet ügyét. Az ilyen háborúban való részvétel az Isten akaratával fordítaná szembe az övéit, amely szerint azt parancsolja, hogy „*ne ölj*”. Ilyen megvilágításban érthetjük meg azt, hogy miért fogalmazott Ellen White úgy, hogy **„Isten népe nem vehet részt ebben az összekuszált háborúban”**.

„Megmutatták nekem, hogy Isten népe – Isten különleges kincse – nem vehet részt ebben az összekuszált háborúban, mivel szemben áll hitük valamennyi elvével. A hadseregben nem tudnak engedelmeskedni az igazságnak, és tisztjeik parancsainak is. Szüntelen erőszakot kellene elkövetniük lelkiismeretükön. A világi emberek világi elveket követnek. Más elveket nem tudnak értékelni. A világi politika és az általános vélemény határozza meg cselekvésük irányát, mint amely általában vezeti az embereket, és amely szerint cselekszenek. Isten népét azonban ezek az indítékok nem irányíthatják.” (Ellen G. White: Bizonyágtétel a gyülekezet részére I. kötet 339,3.)

Ebben az idézetben tehát mindenképp előtt arról ír Ellen White, hogy csak **„ebben az összekuszált háborúban”** nem vehetnek részt jó lelkiismerettel Isten gyermekei. Vagyis nem általában a háborúban való részvétel ellen ír, hanem csak arról, hogy **„ebben a háborúban”**. Az egész „Lázadás” című fejezetből az tűnik ki, hogy Isten szívesen állna a rabszolgák felszabadítására induló hadsereg mellé, de a hadseregben uralkodó önző érdekek és gonosz indítékok miatt ezt nem teheti meg.

„Hogy járhatna Isten az ilyen elzüllött hadsereggel? Hogyan győzhetné le az ellenséget, s hogyan vezethetné őket győzelemre, hogy az Isten dicsőségére váljon?” (Ellen G. White: Bizonyágtétel a gyülekezet részére I. kötet 344,2.)

Másodlagos vonatkozásban azonban már kimondja és körvonalazza Ellen White azokat a körülményeket is, amik miatt az akkor adott eligazítás általános szabállyá forrta ki magát az

Egyházban. Az ezzel kapcsolatos érvek között először még csupán a rabszolga-felszabadító háborúban való részvétel elleni érvek kapnak hangsúlyt. Egyre jobban kitetszik azonban belőle az is, hogy ami miatt akkor nem vehettek részt Isten gyermekei abban a háborúban, ugyanazon okok miatt nem vehetnek részt később egy másik háborúban sem. A végidő háborúi ugyanis már nem lehetnek tiszta indítékú, jó és igaz ügyet szolgáló háborúk, mert a bennük résztvevő embereket már nem a jó és igaz elvek és indítékok vezetik. Isten gyermekeinek cselekedeteit viszont nem határozhatják meg az ilyen elvek és indítékok, mert abban az esetben Isten törvényének követelményeivel kerülnének szembe. Az ilyen indítékok által vezérelt háborúban való részvételt valóban megtiltja Isten a Tízparancsolat által. Tudniillik minden olyan eset, amikor egyik ember a másik ember életét önző érdekből vagy gonosz indulatból veszi el, ellentétbe kerül a szeretet nagy alapelvével, amely azt mondja ekkor, hogy „ne ölj”.

Bizonytalanság a sorozással kapcsolatban

Fontosnak tartom hangsúlyozottan kiemelni azt, hogy úttörőink nem valamilyen merev dogmaként kezelték a háborúban való részvétel kérdését. Természetesen akkor is voltak az Egyház tagjai között olyanok, akik szélsőséges és merev nézeteket vallottak, és szerették volna, ha az ő álláspontjukat fogadja el az Egyház mindenki számára kötelező szabályként. Az Egyház vezetői azonban határozottan visszautasították ezeket a törekvéseket.

Ebben a válságos időben egyre inkább szükségessé vált, hogy az egyháznak legyen egy egységesen elfogadott álláspontja a háborúban való részvételre vonatkozóan. Különösen azért vált ez szükségessé, mert a harctéren történt események hatására a kormány készült egy olyan rendelet kiadására, amely szerint nemcsak önkéntes alapon lehet részt venni a háborúban, hanem állampolgári alapon fogják a férfiakat besorozni a hadseregbe. Majdnem mindenki ott égett az a kérdés, hogy vajon miként fog viszonyulni az Egyház, ha bekövetkezik a kötelező sorozás

gyakorlata? Természetesen nem volt egységes a vélemény és elgondolás e kérdésben a tagok között. Ebben a kritikus időben próbált eligazító tanácsot adni James White a Reviewben megjelentetett írásával azoknak, akik bizonytalanok voltak abban, hogy milyen irányba döntsenek.

„Őrületség volna ellenállni. Aki ellenszegülne annyira, hogy a haditörvények végrehajtása szerint lelőnék, az túl messzire megy – úgy gondoljuk – az öngyilkosság felelősségének vállalásában. Mi jelenleg a polgári és vallási jogaink védelmét élvezzük. Krisztus-hasonlóság van abban, ha országunk minden jó törvényét megbecsüljük. Jézus mondotta: ‘Adjátok meg azért ami a császáré, a császárnak; és ami az Istené, az Istennek’ (Mt. 22,21.). Azok, akik megvetik a polgári törvényt, azonnal csomagoljanak össze, és vándoroljanak olyan helyre a földkerekségen, ahol nincs polgári törvény.

Amikor bekövetkezik majd az, hogy olyan polgári rendeletek lesznek kiadva, amelyek Isten törvénye iránti engedetlenségre kényszerítenének, hogy azokhoz csatlakozzunk, akik a mennyei kormányzat ellen láznak, – lásd: Jel. 13,15-17. – akkor jön el az idő, hogy mártíromságunk kockázatait vállaljuk. De annak megkísérlése részünkről, hogy ellenszegüljünk az ég alatt létező legjobb kormányzatnak, amely most azért küzd, hogy leverje a lázadást, ismételten mondjuk, örületség volna.” (Review and Herald 1862 augusztus 12)

James White-nak ez a cikke a Reviewben nem csupán az egyéni véleményeként jelent meg, hiszen felesége Ellen White fél év múlva szinte megerősítő módon írt ezzel a kérdéssel kapcsolatban, ami később a Bizonyágtételek első kötetében meg is jelent.

„Sokan készek voltak gáncsoskodni, és kifogásolni bármit, amit mondunk. Mások azonban értelmesebbek voltak ezekben az igen nehéz időkben, előítélet mentesen

gondolkodtak, és kertelés nélkül megmondták, mi a teendő. Láttam, hogy akik oly határozottan hangoskodtak a bevonulás megtagadásáról, nem tudták, hogy miről beszélnek. Ha tényleg behívnák őket katonának, s nem vonulnának be, börtönnel, kínzással vagy halállal fenyegetnék őket, akkor rájönnének, hogy nem készültek fel az ilyen kényszerhelyzetre. Nem tudnák elviselni hitük próbáját. Amit hitnek képzelték, az csupán vakbuzgó elbizakodottság.” (Ellen G. White: Bizonyásgátétel a gyülekezet részére I. kötet 336,1.)

Ezek a tanácsok viszont nem azért adattak, hogy egy olyan gondolkodást és tanítási irányzatot alapozzanak meg, amely szerint, ha az életünket veszélyezteti a hatóság akaratának a visszautasítása, akkor nyugodtan tehetjük azt, amit éppen mondanak. Ezek a tanácsok csupán egy adott helyzet bizonytalanságában a vakbuzgó fanatizmus ellen emeltek szót. Olyan végzetesen hibás lépések ellen szóltak, amikor emberek, megfelelő lelki érettség és felkészülés hiányában akartak vállalni, és másokkal is vállaltatni megalapozatlan elképzeléseket és döntéseket.

Megalapozatlannak nevezem az akkori testvérek közül némelyek döntését azért, mert akkor még nem általában a háborúban való részvétel kérdése forgott kockán, hanem *„ebben az összekuszált háborúban”* való részvétel, ahol a tiszta és a gonosz, a jó és a rossz érdekek és indítékok zűrzavaros egyvelege határozta meg a célt. Megalapozatlannak tekinthetjük egyesek kemény állásfoglalását még azért is, mert még a *„ne ölj”* parancsolathoz való viszonyukat sem tudták igazán letisztítani, és határozottan körvonalazva megfogalmazni. A háborúba ugyan nem mentek el, hogy ne kelljen önző emberi érdekek miatt emberi életet kioltaniuk, de ugyanakkor készek voltak erre pénzért megvenni embereket, akik helyettük elmentek ugyanazt megtenni. Mai fogalmakkal élve ez bérgyilkosságnak is nevezhetnénk, ha ugyanolyan szigorúan ítéljük meg, mint a

személyes részvétel kérdését. A probléma tehát rendkívül összetett és bonyolult volt, amit csak megfelelő alázattal, és az isteni tanácsok elfogadása által lehetett megoldani.

Az események szorításában

Ebben az időben két dolog között őrlődött és vívódott az Egyház, egyfajta bizonytalanságban. Egyrészt tisztán látták, hogy mint önkéntes katonák nem vehetnek részt ebben a háborúban, mert a rabszolgák felszabadítására irányuló jó és nemes indítékok már nagyon összekeveredtek önző, és esetenként gonosz szándékokkal, és ezért a háborúban való részvétel „*a lelkiismeret állandó megsértését*” jelentené. Másrészt viszont nem voltak meggyőződve arról, hogy amennyiben kötelezővé teszik a férfiak számára a sorozás által való részvételt, vajon akkor is ki kell-e tartaniuk amellet, hogy nem vesznek részt ebben a háborúban. Ez a kérdés egyre aktuálisabb problémaként jelentkezett. Ekkor ugyanis még az ország törvénye senkit sem kötelezett a háborúban való részvételre, mert csak önkéntesekből állt a hadsereg.

Amikor viszont a háború elhúzódása, és a harctéri veszteségek miatt már nem volt elég az önként jelentkező katona, akkor állampolgári alapon rendelték el a hadseregbe való bevonulást. E rendelet bevezetésének kezdeti idejében azonban még pénzért megválthatta magát az, akit besoroztak. A váltópénz befizetésével lehetett biztosítani, hogy a sorozó bizottság megfizet majd valakit, aki a besorozott férfi helyett elvállalja a katonai szolgálatot a harctéren. Ez az összeg először csak 25 dollár volt, hiszen azok, akiknek nem jelentett lelkiismereti kérdést a háborúban való részvétel, készségesen jelentkeztek katonának. A harctéri kudarcok, és az emberi veszteségek azonban egyre csökkentették az emberek vállalkozó kedvét. Ezért hamarosan 100 dollárra emelkedett a váltópénz összege, később pedig még 300 dollárra is felment.

1863 márciusában bocsátották ki az első olyan törvényt, amelyben az állam előírta „minden testileg alkalmas, tizennyolc és negyvenöt év közötti férfi polgárának a besorozását, és fölhatalmazta az elnököt a katonai szolgálatra való sorozás elrendelésére” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaág Lelke és a katonai szolgálat 17-18. old.).

Ez a törvény azonban még mindig biztosította azt, hogy akár egy helyettes állításával, vagy akár a 300 dollár lefizetésével megválthatja magát a besorozott férfi. Mivel azonban ekkora összeget már sok testvérünk nem tudott lefizetni, ezért csak az egyháztagok összefogásával, és komoly áldozatvállalásával tudták kimenteni a szegényebb testvéreket.

1864 februárjában viszont kiegészítették a korábban adott sorozási rendelkezést. A változtatásban gondoskodás történt arra vonatkozóan, hogy a vallási felekezetekből azok a tagok, akik esküvel vagy esküpótló nyilatkozattal kijelentik, hogy lelkiismeretük ellenzi a fegyverhasználatot, azok a sorozáskor „nemharcolók”-nak tekintessenek. Ebben az esetben viszont beoszthatók kórházi szolgálatra, vagy a felszabadított rabszolgák gondozására, illetve élhetnek azzal a lehetőséggel, hogy lefizetik a 300 dollár váltópénzt.

„Ameddig a katonai szolgálatra besorozott férfiak kiváltását célzó általános gondoskodás érvényben volt, a H.N. Adventisták részéről semmilyen lépés sem történt a ‘nemharcoló’-ként való elismertetésre. Felekezetünk fiatal volt, és taglétszáma viszonylag kevés és ismeretlen. Így több mint egy évig még férfi testvéreink jó része, ha besorozták, a 300 dollár kifizetésével biztosította a mentességet.

De az 1864 július 4-én aláírt törvény visszavonta ‘az általában 300 dolláros kivételi záradékként ismert cikkelyt azok kivételével, akik lelkiismeretük miatt ellenzik a fegyverfogást’. Ez a rendelkezés előrevetítette a válságot, mert ha a H.N. Adventisták biztosítani akarják a kiváltás

folytatólagos előnyeit, vagy a nemharcolók jogi helyzetét, válaszként a besorolásra, akkor most nyilvánosan ki kell jelenteniük álláspontjukat és magatartásukat.

Azonnali lépést kellett tenniük, hogy megfeleljenek a változásnak. Augusztus 3-án Austin Blair-nek, Michigan állam kormányzójának benyújtottak egy alapelveket tartalmazó nyilatkozatot, amelyet a Generál Konferencia Bizottsága írt alá, megindokolva, hogy a Hetednap Adventisták miért nem érezték megengedhetőnek a katonai szolgálatra való besorozást. Kérték a kormányzó jóváhagyását azon igényükre, hogy mint nép, rájuk is vonatkozzon a Kongresszusnak az a törvénye, amely a lelkiismeretük szerinti fegyverfogást ellenzőkkel kapcsolatban szól, és a nevezett törvény mentességére jogosultak lehessenek.” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaság Lelke és a katonai szolgálat 19-20. old.)

„Mi most Exelenciád elé terjesztjük a Hetednap Adventistáknak, mint testületnek az érzelmeit a fegyverfogással kapcsolatosan, bízván abban, hogy nem fog semmi habozást érezni igényünk jóváhagyásában, hogy mint nép, a Kongresszus legutolsó törvényének azon hatálya alá essünk, amely a fegyverfogást lelkiismereti okból ellenzi, és jogunk van a nevezett törvény mentességére.” (Hetednap Adventista Enciklopédia (1966) Kommentár-tájékoztató sorozat 10. kötet 871. old.)

„A michigani kormányzó készségesen eleget tett e kérésnek. Hasonló lépések történtek más államokban is, mint pld. Wisconsin, Illinois és Pennsylvánia, és ugyanolyan kielégítő válaszokkal a kormányzók részéről. Ezeket a jóváhagyásokat, párosítva egyes katonai személyek ajánlóleveleivel Washington D.C.-be vitte J.N. Andrews testvér, aki James B. Fry-nak, a tábori csendőrség főfelügyelőjének terjesztette be.

Fry úr ismertette Andrews testvérrel, hogy a besorolási

törvényhez mentességi cikkelyt szerkesztett, és ez minden olyan felekezetre vonatkozik, amelyik nemharcoló elvet vall, és minden helyettes felügyelőnek szétküldte a rendelkezést e mentességi cikkely beiktatásával kapcsolatban. Ugyanakkor részletes felvilágosítást adott, hogy testvéreink miként cselekedjenek besorozás esetén, hogy megkapják a kivételezés jogát a 300 dollár megfizetésével, vagy egyéb nemharcoló szolgálathoz való beosztással. A besorozottak közül sokan a 300 dolláros mentességi cikkelyt részesítették előnyben, amely a nemharcolókról gondoskodott. Néhányan azonban a nemharcoló szolgálat beosztásának kijelöléséért folyamodtak, amikor besorozták őket.” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A próféta Lelke és a katonai szolgálat 20-21. old.)

Azok, akik a nemharcoló szolgálatot választották inkább, nagyon súlyos megpróbáltatásokba kerültek a hadtesteknél. A csapattisztek általában nem akarták figyelembe venni a felmutatott engedélyeket a nemharcoló szolgálatra. James White a következőket írta 1865 januárjában a Review-ben ezzel kapcsolatban.

„Még senkiről sem hallottunk, akinek nemharcoló kérelmét engedélyezte a körzete tábori csendőr felügyelő helyettese, és igazolást adott ennek megfelelően, hogy kórházi szolgálatra vagy felszabadított rabszolgák gondozására sikerült volna beosztást kapnia. Sőt, a helyettes felügyelők gyakran elutasították testvéreink kérelmének igazolását annak ellenére, hogy mint nemharcolók, minden igazolással rendelkeztek.” (Review and Herald 1865 január 24)

Egy csodálatos tapasztalat

Ebben az amúgy is feszült helyzetben robbanásszerűen hatott Lincoln elnök újabb felhívása 1865 januárjában, amely **„minden harmadik, egészséges, sorköteles férfit érint”**. Az a körülmény, hogy a nemharcolók sorozás alóli kiváltásának pénzügyi

feltételeit megteremtsek, rendkívül súlyos anyagi terhet jelentett az Egyháznak.

„Úgy becsülték, hogy a fölmentés kiváltására a besorozás alól csak a Battle Creek-i gyülekezetből bevonulók részére nagyobb összeg szükséges, mint a megelőző évek rendszeres adományai az egész mű számára.” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaság Lelke és a katonai szolgálat 25. old.)

Amikor a háború idáig fejlődött, hogy a még be nem hívott férfiak közül is minden harmadiknak be kell vonulni, ez a körülmény az Egyház missziós küldetését is lehetetlenné tette.

„Az igazságot meghalló és elfogadó emberek ezreit vonták el az öldöklés harctereire. És miközben a nemzet lelkületét annyira betöltötte a borzalmas küzdelem, szinte majdnem lehetetlenné vált, hogy figyelmüket a vallási kérdésekre felhívják.” (u.o. 26. old.)

Ebben a különösen válságos helyzetben irányult úttörőink figyelme a Jelenések könyve hetedik fejezetének második versében megjelenő angyal felhívására, aki a szeleket elengedő angyaloknak parancsolja, hogy még tartsák vissza a háborúk szeleit; *„míg meg nem pecsételjük a mi Istenünk szolgálait az ő homlokukon”* (Jel. 7,3.). James White úgy gondolta, hogy az angyalnak ez a felszólítása „jelképezi a buzgó imádkozást Isten népe részéről e borzalmas amerikai háború jelen időszakában” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaság Lelke és a katonai szolgálat 24. old.). Úgy gondolták, hogy az angyalnak ez az üzenete Isten népét szólítja cselekvésre.

„Isten szolgálainak száma betelik majd, mert így jelenti ki a próféta; de addig nem, amíg komoly munka nem következik be az Egyház részéről. Erősen hisszük, az idő elérkezett számunkra a cselekvésre – utána következik az elpecsételési munka, vagyis a harmadik angyal üzenetének hangos kiáltása, – végül a győzelem, azután az elválkozás, majd pedig az örök élet. Ámen.” (Review and Herald 1865 február 21)

Az a felismerés, hogy elérkezett számukra a cselekvés ideje, egyetlen vonatkozásban lendítette aktív cselekvésre az egész közösséget. Úgy gondolták, hogy csak egyetlen eszköz van az Egyház kezében, ami által kiutat és megoldást találhatnak ebben a kilátástalan helyzetben; az ima. Megértették azt, amit Jézus mondott: *„Kérjétek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitvatik néktek.”* (Mt. 7,7.). *„Mert igen hasznos az igaznak buzgósgós könyörgése.”* (Jak. 5,16.). Ilyen felismerések hátterén született meg az az elhatározás, hogy mint közösség keresik Istent szabadulásért, ima és böjt által.

„Minden hónap második szombatja különösképpen legyen elkülönítve böjtölésre és imára e szörnyű háború és azon sajnálatos kapcsolatok szemmel tartásával, amelyeket a nemharcolók tartanak fenn a kormányzattal, hogy lelkiismereti szabadságot élvezhessenek, és csöndes, békés életet folytathassanak teljes kegyességben és őszinteségben.” (Review and Herald 1865 január 31)

Három héttel később azonban újabb felhívást bocsátott ki a Generál Konferencia Bizottsága, buzgó imádkozásra és Isten előtti megalázkodásra buzdítva.

„A testvéreket nyomatékosan felhívták, hogy különítsenek el négy napot, március 1-én szerdától, március 4-én szombattal bezáróan ‘buzgó és erőszakosan kitartó ima’ napjaiként. A napi foglalkozási tevékenységet fel kellett függeszteni, egyházi istentiszteleteket tartottak naponta délután egy óraker, és két ima-összejövetelt szombaton.” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaág Lelke és a katonai szolgálat 25. old.)

„Istenben bízva, meggyőződve az ima hatékonyságáról, és a prófécia szavának utalásairól, hisszük, hogy Isten művének nem szabad akadályoztatva lennie... Istennek ezen utolsó napokban végzendő munkájának nem szabad leállnia, és nem is fog.” (Review and Herald 1865 február 21)

„És így történt azon a március 4-i szombaton, amikor Lincoln Ábrahámot az Egyesült Államok elnökeként másodszor is beiktatták, tízezer hetednapos adventista könyörgése szállt az ég felé, hogy az igazság ügyéért – amely akadályoztatást szenvedett – a háború gyors befejezést nyerjen.” (W.C. White, D.E. Robinson és A.L. White: A prófétaság Lelke és a katonai szolgálat 26. old.)

Az Isten válasza sem váratott sokáig. Egy hónappal később 1865 április 9-én a déliek tábornoka, Lee tábornok megadta magát, és ezzel befejeződött a háború. Csodálatos tapasztalatot és élményt nyújtott ezzel Isten a hozzá fohászoló népének.

„A levegő örömkialtásoktól hangos; Richmondot bevették és Lee megadta magát. Városok és falvak kivilágítva. Örömtüzek és rakéták világítva rajzanak az ég felé, miközben éljenzik Lincolnt, Schermant, Grantot és Sheridant újra meg újra. Isten hűséges népe azonban térdeire hullva köszönte meg az imáikra feleletül küldött mennyei áldást, és sírt a szavát megtartó Isten hűsége feletti örömeiben.” (Review and Herald 1865 április 25)

A békességes idők befolyásának következménye

Amikor 1865 április 9-én véget ért az amerikai háború, akkor úttörő testvéreink talán úgy gondolták, hogy az egész Egyház számára is megoldódott az a probléma, amit a háború kitörése váltott ki. Nem gondolták, hogy néhány évtized múltán a Földünk másik kontinensén legalább olyan szintű válságot él majd át az Egyház, mint az amerikai háború idején. Ez a próba azonban még felkészületlenebbül érte az Egyházat, mint az előző.

Az első világháború idejére már generációs váltás történt az Egyházvezetésben, ami döntő módon meghatározta az egyházvezetők és a tagok reakcióját a válság idején. Az amerikai háború idején még az 1844-es nagy csalódásokban megedződött és tapasztalatokkal bíró testvéreinknek kellett egy újabb próbában helytállni, és Isten vezetésére hagyatkozva kialakítani a helyes állásfoglalást. Az európai világháború idején azonban ezek

a testvéreink már nem éltek, vagy nagyon idősek voltak, illetve nem azon a földrészen éltek, ahol most újra jelentkezett ez a probléma.

A másik lényeges dolog pedig az volt, hogy az Egyháznak ebben az időben egyáltalán nem volt egy írott formában is rögzített és az egész világon egységesen elfogadott hitelvi állásfoglalása ebben a kérdésben. – Tudom, hogy a reform-adventista testvérek itt azonnal mutatnák nekem az idevonatkozó 1865-ös Generál Konferencia-i határozatot. Ezért elsősorban őket szeretném figyelmeztetni, hogy a Generál Konferencia határozatát még nem lehet hitelvként tekinteni. Ha minden ilyen határozatot hitelvként kellene tekinteni, akkor már képtelenek lennénk számon tartani azt, hogy mi minden tartozik a hitelveink közé. Jézus idejében a farizeusok is úgy gondolták, hogy az atyák rendeleteit olyan szigorúan kell figyelembe venni, mintha maga az Isten rendelte volna el. Jézus azonban egy határozott választóvonalat húzott a kettő közé. Az atyák rendelkezése is lehet nagyon fontos és jó egy adott időben vagy adott helyzetben, de nem biztos, hogy Isten egyetemes rendelkezéssé fogja felemelni népe számára. Ha ez mégis bekövetkezik, akkor azt Isten teljesen egyértelmű kinyilatkoztatással teszi világossá.

Az amerikai polgárháború után egyetlen dolog fogalmazódott meg az Egyházban, és pedig az, hogy mi adventisták „nemharcolóknak” tekintjük magunkat. Mivel azonban a válság elmúlt, ezért egyre inkább feledésbe merült ez a kérdés az Egyházban. Vezetőink és misszionáriusaink a világevangelizációs munkájuk közben sokkal fontosabbnak tartották, hogy a munkájukra koncentráljanak, mint annak a kérdésnek az elemzésével foglalkozni, hogy a „nemharcoló” állásponton mit is kellene érteni, ha kitörne egy háború. Egyébként a békeidőben esedékes kötelező katonai szolgálat teljesítése az egész Egyházban általánosan elfogadott dolog volt. Maga Ellen White sem írt ezzel kapcsolatban elmarasztaló módon, hanem éppen

ellenkezőleg. 1886-ban egy európai útja alkalmával elismeréssel nyilatkozott azokról a fiatalokról, akiknek éppen akkor kellett bevonulniuk.

„Éppen most vettünk búcsút kiadóhivatalunk három felelős munkásától, akiket a kormány behívott három heti katonai gyakorlatra. Nagyon fontos munkaszakasz volt a kiadóban, de a kormány hívása kötelezte őket, tehát nem alkalmazkodhattak a mi szükségletünkhöz. Megkívánják, hogy a fiatalemberek, akiket a katonai szolgálatra alkalmasnak találtak, ne hanyagolják el a katonai szolgálathoz szükséges kiképzést és gyakorlatozást. Boldogok voltunk, amint láttuk, hogy ezek a katonai egyenruhába öltözött fiatalemberek érdemrendet kaptak a munkájukban tanúsított hűségükért. Megbízható fiatalok voltak.

Nem saját választásuk szerint mentek el, hanem azért, mert országuk törvénye kívánta ezt meg. Mi pedig bátorítottuk őket, hogy bizonyuljanak Krisztus keresztye hű katonáinak. Imádságaink fogják kísérfni őket, hogy Isten angyalai menjenek velük, és őrfizzék meg őket minden kísértéstől.”

(E.G. White: Selected Messages II. Kötet – Bázélből írt levél részlete 1886 szept. 2. / 23. számú levél – 335. old.)

A „nemharcoló” állásfoglalás tehát nem azt jelentette ebben az időben sem, hogy a katonai szolgálattal kapcsolatos minden dologtól mereven elzárkóznak. Ez az elvi állásfoglalás csak azt jelentette, hogy a nem igaz ügyért kirobbant háborúban mi nem ölhetjük meg embertársainkat pusztán azért, mert bizonyos emberek érdeke ezt kívánja. A békeidőben történt katonai szolgálattal és kiképzéssel kapcsolatban viszont nem volt semmi kifogása az Egyháznak, ha ezt a szolgálatot és kiképzést az illető ország törvényei kötelezően előírták. Ennek a szellemében írta meg Ellen White is az előző levelét, amikor az európai katonafiatalokkal találkozott. Vagyis ebben az időben és még később is, egészen az első világháború kirobbanásáig, senki sem foglalkozott

olyan szinten ezzel a kérdéssel, mint ahogy azt a reform-adventisták gondolják és állítják. Éppen ezért vonultak be azok az adventista fiatalok is katonának, és mentek el a harctérre, akik később a Reformmozgalom úttörőiként már azt állították, hogy az Egyház hitelvei között ott volt a nem-harcolásról szóló kitétel is. Arról persze megfeledkeztek, hogy ők sem éltek összhangban ezzel a hangoztatott hitelvel.

Mivel a korábbi években nem volt háború sehol, ezért annyira háttérbe került ez a kérdés, szinte azt mondhatnánk, hogy majdnem feledésbe merült a „nemharcoló” állásfoglalás. Itt azonban újra szeretném hangsúlyozni, hogy mindez azért volt lehetséges, mert még az Egyházban nem volt, ezért még nem is terjedt el egy írott formában megfogalmazott hitelv, amit bárki bármikor elővehetett volna, hogy megnézze és átolvassa. Ugyanakkor a forgalomban lévő írott hitelvi gyűjteményekben, amit az 1865-ös háború után Uriash Smith állított össze, később pedig az 1907-ben kiadott J. N. Loughborough összeállításban sem volt benne a „nemharcoló” állásfoglalás, mint a hitünk egyik pontja.

Az adventizmus korai éveiben az adventista hitvallásnak öt sarkalatos pillére volt ismeretes a köztudatban, amire nagyon komoly hangsúlyt helyezett az Egyház, és ami megkülönböztetett bennünket a többi egyházaktól. Ez az öt pillér az, amire Ellen White is hivatkozik, amikor azt írja, hogy az igazság tett azzá bennünket, amik vagyunk, vagyis hetedik napot ünneplő adventistákká. Ennek a jellegzetes hitvallásnak képviselése közben azonban egyáltalán nem kapott említést a „nemharcoló” álláspont.

Így történhetett meg, hogy az első világháború kitörése idején mindenki tanácstalan volt, hogy most mit is tegyen. Sőt, az európai adventisták többségének egyáltalán nem olyan válságot jelentett a háborúban való részvétel, mint ahogyan azt a reform-adventisták gondolják ma. Ennek megerősítésére szeretném újra megemlíteni, hogy a Reformmozgalom úttörői közül a legtöbben

teljesítettek fegyveres katonai szolgálatot a fronton, egyesek még kitüntetést is kaptak érte, mint a két Spanknöbel testvér Németországban. Ezért történhetett meg az is, hogy Erdélyben Flóra János és Bokor János is csak a harcterről, illetve a fogságból visszatérve ismerkedtek meg a „nemharcoló” kérdéssel, és csak akkor hallottak először arról, hogy az adventisták tulajdonképpen „nemharcolók”. Akik nem vonultak be, és nem vettek részt a háborúban, azok csak valamilyen egészségügyi problémájukból következően kaptak felmentést a bevonulás alól, mint például Friedrich József, Freiburger Sándor és Pogány Lajos.

Tanácsstalan volt az egész Egyház, és az Egyház vezetése is azért, mert az amerikai háború idején nem fajult odáig a dolog, hogy a háborúban való részvételre kényszerítették volna az adventistákat is. Ezért még azok sem tudták, hogy most mit tegyenek, akik egyébként emlékeztek, és ismerték az Egyháznak a nemharcoló állásfoglalását. Ezért ebben az időben mindenki a saját ismeretéből és hitéből fakadó lelkiismereti döntésére tudott csak hagyatkozni, mert az Egyház nem volt felkészülve arra, hogy ilyen drasztikus időben miként is tanácsolja a tagokat. Mivel pedig a bizonytalan és tanácsstalan embernek soha sincs akkora lelki ereje a próbában, mint annak, aki biztos a tetteiben, ezért ez meg is látszott az európai adventisták magatartásában. Ezek az érintett testvérek még egymás között sem értekezhettek igazán a problémás kérdésekről a háborús állapotok miatt, mert nem nagyon lehetett közlekedni egyik helyről a másikra, ezért aztán általános zűrzavar támadt. Ennek következményeként olyan nyilatkozatokat fogalmaztak meg, és közöltek különböző módon a nyilvánossággal, amiket a szorult helyzetükben a legjobbnak gondoltak, amiket viszont nem lett volna szabad közreadniuk. Ezek a vezető testvérek azonban az esetek többségében az életüket féltve, illetve a gyülekezethez tartozó férfi testvérek életét mentve tették meg ezeket a nyilatkozatokat, esetenként teljesen jó szándéktól vezetettve.

Az egyházvezetők eszmélése

Úgy tűnik, a jó Isten az első világháborút használta fel arra, hogy az Egyházat rákényszerítse, újra foglalkozzon érdemben a „nemharcoló” elv lényegével. A Brit Unió volt az első, aki felismerte ezt a szükségletet, és az ezzel kapcsolatos felelősségét. Éppen ezért már az 1916 január 12-én megtartott Unió Konferencián megfogalmaztak egy nyilatkozatot, az országuk miniszterelnökének címezve. Ebből szeretnék idézni egy rövid szakaszt.

„Mint Egyház, ellene vagyunk a háborúnak. Népünk az Egyesült Államokban a polgárháború alatt nemharcolónak ismertetett el, és később Ausztráliában és Dél-Afrikában is engedélyezték a fölmentést a harcoló kötelmek alól, és szombaton az általános munka alól.” (Hetednapi Adventista Enciklopédia (1966) Kommentár-tájékoztató sorozat 10. kötet 871. old.)

Egy évvel később 1917 április 18-án az Észak Amerikai Divízió egy újabb nyilatkozat által erősítette meg azt, hogy a polgárháború idején kialakult „nemharcoló” hitbeli álláspontjukat most is tartják, és kérik azt, hogy ennek elismerése legyen megerősítve a polgári hatóság részéről.

„Mi ezennel újra megerősítjük a korábban adott nyilatkozatot. Kérjük, hogy a vallási meggyőződésünk legyen elismerve a hatalomban lévők részéről, és azt várják el tőlünk, hogy országunkat csak olyan minőségben szolgáljuk, amely nem sérti az Isten törvénye iránti lelkiismereti engedelmességünket, amely törvényt a Tízparancsolat tartalmazza, és Krisztus tanítása értelmezi, és az Ő élete személyesíti meg.” (u.o. 871. old.)

Conradi már 1919 elején jelezte a Zionswächterben, hogy a jövőben élesebb vasárnap-törvények várhatók. Ezért a vezetés készítsen elő egy beadványt az érintett hivatalokhoz, amelyben az adventisták kérik, a szombat helyett a vasárnapi munka

jóváhagyását, és a gyerekeknek is a szabad szombatot az iskolákban. „Ezekben a beadványokban testvéreink azt is vegyék figyelembe, hogy katonai szolgálatuk idején könnyítést biztosítsanak.” (Conradi, Marc a győzelemig, ZW, 1919, január 22. 9. old.).

„Még ugyanabban az évben szavatolta a Porosz Kulturális Minisztérium az adventista gyerekeknek a szombati iskoláztatás alóli felmentést. A következő időben minden további német állam követte ezt. A birodalmi vasút és a birodalmi posta is törvényes alapon tette lehetővé adventista alkalmazottainak a szabad szombatot. Így maradt meg az a remény, hogy egy újabb szükségállapotban adventista katonák is lelkiismeretük szerint élhessenek.” (Johannes Hartlapp: Az eszmélés ideje a Weimari Köztársaságban). Ez azonban csak remény maradt, amit a második világháború kirobbanása és eseményei teljesen felülírtak.

Az egész Európát érintő probléma rendezése viszont csak 1920-ban kezdődött meg. Ebben az évben Friedensauban hívtak össze egy általános konferenciát, ahol több mint kétszáz munkás volt jelen. Erről a konferenciáról a következőképpen írt az egyik vezető testvér, aki maga is résztvevője volt ennek az eseménynek.

„Azok a testvérek, akik a háború folyamán különböző levelek vagy egyéb írások kiadásával hibákat követtek el, ezen hibájukat belátták, s 1920-ban a Friedensauban tartott konferencián, több mint kétszáz munkás jelenlétében visszavonták ezeket az iratokat.” (Review and Herald 1924 március 6. 16. old.)

„Hangsúlyozni kell itt még azt is, hogy ugyancsak 1920-ban négy vezető testvér aláírásával egy nyilatkozat jelent meg, amely nyilatkozatot az összes gyülekezeteinknek megküldtük, s amelyben kijelentik a vezető testvérek, hogy minden olyan iratot és levelet semmisnek nyilvánítanak és visszavonnak, amely a háború alatt jelent meg, s amely egyes testvérek lelkiismeretével ellenkezik. Beismerik, hogy

hibát követtek el, amikor ilyen iratokat kibocsátottak.” (u.o. 19. old.)

A háború kibontakozása utáni időben a németországi vezetők már nem tudtak tárgyalást folytatni a Generál Konferenciával, mert valamennyi kommunikációs csatorna megszakadt, ezért helyi és egyéni döntéseket kellett hozniuk. Később a német adventisták állásfoglalását elhajlásnak ítélte az amerikai vezetés. „Ezért első reakcióként 1918. október 15-én az Európai Divízió feloszlataásáról határozott a Generál Konferencia. Decentralizáló intézkedésekre volt szükség Conradi és Németország befolyásának csökkentésére. A határozat két lépésben fogalmazta meg az átalakítást: 1920-ban először az Európai Divízió újrászervezése, majd nyolc évvel később a végső felosztás történt, érintve egy Észak-Európai, egy Közép-Európai, és egyDél-Európai Divíziót, illetve egy advent gyülekezetek unióját a Szovjetunióban. Ezzel összhangban váltották le Conradit 1922-ben, mint az Európai Divízió elnökét, és Christiannal helyettesítették.” (Johannes Hartlapp: Az eszmélés ideje a Weimari Köztársaságban)

Mivel az elszakadt testvérek továbbra is ragaszkodtak a különállásukhoz, ezért 1922-ben egy újabb kísérlet történt az egyházvezetés részéről annak érdekében, hogy próbálják enyhíteni a feszültséget, és ha lehet, akkor visszafordítsák azokat, akik elszakadtak az Egyháztól. Ennek a próbálkozásnak újra Friedensau volt a színhelye, ahol a Generál Konferencia akkori elnöke, A.G. Dániels testvér próbált párbeszédet folytatni a Reformmozgalom képviselőivel. Amikor erre a megbeszélésre sor került, akkor már nem egy közösségnek, két egymással szemben álló tagjai találkoztak, hanem két egymástól teljesen független egyház képviselői. Ez a felállás már eleve meghatározta és előrevetítette a végeredményt. Mivel pedig ez a próbálkozás is hiábavalónak bizonyult, ezért az Egyház véglegesen elhatárolta magát a Reformmozgalomtól.

Miután ezek a feszültségek, és a rendezéssel teli évek elmúltak, végre az Egyház vezetése eljutott oda, hogy próbálta megfogalmazni az Adventista Egyház állásfoglalását a katonai szolgálattal kapcsolatban. E tanácskozás alkalmával 1923 január 2-án vezető testvéreink egy nyilatkozatot készítettek és bocsátottak ki ebben a témakörben, amely a Review and Heraldban meg is jelent, és így általánosan is közzismertté vált.

„A Hetednapos Adventisták felekezetének Európai Divízió Bizottsága konferenciára gyűlt össze a svájci Gland-ban. Miután gondosan megtanácskozta a szombattartást, a katonai szolgálatot, a fegyverfogást békeidőben és háborúban, egybehangzóan állást foglalnak a felekezet egész világon élő testvéreinek általános tanításával összhangban a következőképpen:

Elismerjük a földi kormányokat, mint amik Istentől arra a célra rendeltettek, hogy biztosítsák népünknek a rend, az igazság és a békés élet áldásait és hogy a törvényes feladataik gyakorlására az ilyen kormányok kapják meg a polgáraik hűséges támogatását. Elismerjük az adó, a vám és a tisztelet megadásának jogosságát a földi kormányzatok részére, amiképpen rendelkezés történt erről az Újszövetségben.

Tiszteljük Istennek a Tízparancsolatban lefektetett törvényét, amelyet Jézus az életével bemutatott. Ez okból szent időszaknak tartjuk a hetediknapos szombatot. Ezen a napon tartózkodunk a világi munkáktól, de örömmel vállaljuk a szenvedés enyhítésére és az emberiség fölemelésére az életszükségletek és könnyörület munkáit. Nem vagyunk hajlandók részt venni az erőszak és vérontás cselekedeteiben sem háborúban, sem békében. Minden egyes egyháztagunknak a legteljesebb szabadságot engedélyezzük, hogy minden időben és minden helyen szolgálják hazájukat a személyes lelkiismeretük parancsaival összhangban.” (W.C. White, D.E.

Robinson és A.L. White: A prófétaág Lelke és a katonai szolgálat – 18; 871-872. old.)

1923 első hónapjaiban Németországban minden területi vezető tájékoztatta a gyülekezeteit Gland eredményéről. A Északkelet-Szász Terület elnöke körlevelében tanácsolta a véneknek, hogy ismertessék a gyülekezetekben: „Nyugodjatok bele, e nyilatkozat felolvasásakor mellőzzetek minden vitát, mert az sosem eredményes.” (Körlevél: Wilhelm Hoffmann az északkeleti szász szövetség vének tagjainak, 1923, márc. 22.)

Ellentét, elv és gyakorlat között

Reform-adventista korszakomban nagyon sokszor hallottam azt a megállapítást, hogy nem elég beszélni valamiről, hanem cselekedni is kell azt. Értették ezt arra, hogy az Adventista Egyház csak papíron rendezte ezeket az elvi dolgokat, a gyakorlatban azonban semmi sem változott. Lásd a második világháborút, ahol újra megismétlődött minden rossz, ami korábban volt.

Sajnos a megtörtént eseményekről nem lehet azt mondani, hogy nem történtek meg. Lehet azonban különböző indítékkal és szándékkal vizsgálni és minősíteni az eseményeket, és a benne szerepet játszó embereket. Az Egyháznak ezt a korszakát a Reformmozgalom kizárólag csak a bíráló és az elmarasztalás oldaláról kezeli. Sajnos nem veszik észre, hogy ez a magatartás megbélyegzi szinte minden reform-adventista gondolkodását és lelkületét.

Állandó tapasztalatként életem meg, hogy amikor egy reform-adventista elmegy az Adventista Egyház gyülekezetébe, a látogatásának eseménye után csak a negatív benyomásairól tud beszélni, mert csak azokat figyelte meg, csak azokat vette észre, és ezért nem is tud elvinni onnan magával mást. Többször beszélgettem ilyen alkalmak után reform-adventista testvérekkel, és miután rávezettem őket, hogy mi volt a jó, mi volt az, amiből áldást meríthetett volna, akkor röviden elismerte ugyan, de

azonnal folytatta a bíráló megjegyzéseit és vádjait ott, ahol abba hagyta.

Ez a fajta gondolkodás és magatartás rendkívül alkalmas arra, hogy önmagáról elterelje a figyelmet. Sőt, ezen túlmenően, kimondatlanul is önmagát a vádolt és bírált félhez hasonlítva látja jónak és ártatlannak, és így próbálja bemutatni mindenkinek. Ez a jelenség tipikus példája a farizeusi gondolkodásnak, aki azt mondja a vámszedőre tekintve és mutatva, hogy *„Isten! hálákat adok néked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, mint ez a vámszedő is.”* (Lk. 18,11.). Sajnos az ilyen gondolkodású emberek alkalmatlanok arra, hogy észrevegyék, a megvetésük tárgyát képező ember *„megigazulva megy el”* (18,14.) Isten színe előtt, míg ők a saját öngazultságuknak rongyaiban maradnak ott továbbra is.

Az ilyen könnyörtelenül bíráló és ítéletet mondó emberek képtelenek arra, hogy az esendő embert lássák meg a másikban, aki éppen próbába került, és talán erőtelen, talán fél, vagy éppen nincs elég hite. Ezek az emberek elfelejtik azt, hogy ők is ugyanolyan esendők és bűnösök Isten előtt, mint az, akit bírálnak és elítélnek, csak éppen más területen. Elfelejtik azt, hogy éppúgy Isten kegyelméből élhetnek, mint az a másik. Elfelejtik, hogy ők sem a jó cselekedeteikkel érdemlik ki az örök életet, hanem egyszerűen csak kegyelemben részesülnek. *„Mert kegyelemből tartattatok meg hit által; és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez. Nem cselekedetekből, hogy senki se kérkedjék.”* (Eféz. 2,8-9.).

Ugyanez a törvényszerűség érvényesül az Egyház bírálata esetében is. Csak a negatív eseményekre figyelnek, csak a rosszat veszik észre az Egyház életéből és munkájából. De azt észreveszik, mert éberén figyelik minden mozdulatát, minden megnyilvánulását, és szinte boldog meglepedettség tölti el őket, ha valami rosszat tudtak észrevenni.

Miután Isten kiszabadított ebből a elbűvölt állapotból, csak akkor döbbszem rá én is, hogy azért van szükségük az Adventista Egyház hibáinak az ismeretére, mert csak így tudják

igazoltnak látni különállásuk létjogosultságát. Minél több hibát látnak meg az Adventista Egyház életében, annál igazabbnak látják önmagukat. Így van ez a „nemharcoló” elv és a háborúban való részvétel kérdésének a megítélésével kapcsolatban is.

A reform-adventisták rendkívül sok negatív jelenséget ismernek Egyházunk életéből, abból az időből, amikor a háború rettenetes időszakát kellett átvészelni. A saját egyházuk életében előforduló hibás döntéseket és bűnöket azonban már nem veszik észre, de ha igen, akkor sem terjesztik ugyanolyan intenzitással egymás között. Pedig a háborúban való részvételnek és a „nemharcoló” állásfoglalás gyakorlatban való alkalmazásának náluk is megvan a sajátos negatív arculata. Különbség csak a hibák és bűnök mennyiségében fedezhető fel. Ez a különbség viszont csak azért van, mert a két egyház létszámában is lényeges a különbség. Nyilvánvaló, hogy tíz emberrel nincs annyi baj és probléma, mint negyvenezzerrel, mert valahogy így aránylik a két egyház létszáma egymáshoz világviszonylatban. Viszont tíz ember is tud a létszámához képest egészen különleges és sajátos dolgokat produkálni. Nyilvánvaló persze, hogy a tömeg dolgai mindig látványosabbak, könnyebben felfigyelnek rá az emberek. A kis létszámú tagság hibáit viszont jobban lehet takargatni, nagyobb a lehetőség úgy tenni, mintha nem is történt volna semmi rossz.

Az 1980-as évek elején elég sokat jártam Erdélyben, mint reform-adventista prédikátor, így volt alkalmam bizonyos betekintésre az ottani reform-adventista egyházzsér életének belső ügyeibe. Egy vasárnap délelőtti családlátogatásom alkalmával egy fiatal testvérrel beszélgettem, aki a katonai szolgálat megtagadása miatt elég nehéz körülményeken ment át. Ezen a beszélgetésen szomorú és elég megkeseredett hangon mondta el, hogy amit ő tett és átélt, az nem általános az erdélyi reform-adventista fiatalok között. Amikor kérdően néztem rá, akkor elmondta, hogy ott náluk az a szokás, hogy a fiúk nem keresztelkednek meg addig, amíg a katonaságot le nem töltötték,

hanem csak utána, és így, mivel még nincsenek megkeresztelkedve, ezért a gyülekezetben senki sem csinál ügyet abból, hogy ugyanúgy letöltötték a katonaidőt, mint bármelyik világi fiú az országban. Ezután sorban, nevéen nevezte az általam is ismert fiatalokat, akiknek mindegyike letöltötte a katonaidejét, és csak azután keresztelkedett meg.

Van azonban ennek egy másik variációja is, amit viszont itt a magyarországi fiúk esetében figyelhettem meg. Itt inkább egyfajta érdemmé vált az, ha egy fiú bekerült a börtönbe a katonaság miatt, amivel hivatkozni is lehetett mások előtt. Név szerint hivatkozhatnék azokra, akik szinte semmi lelki életet sem éltek, előtte sem és utána sem, akiknek élete talán még elmarasztalhatóbb volt egy-egy esetben, mint az utcájukban bármelyik világinak, de a katonaság helyett ők mégis a börtönt választották. Sajnos nem azért, mert közben megtértek, hanem csupán azért, mert nekik ebben merült ki az, hogy reform-adventistának mondhatták magukat.

Az ilyen fiatalok természetesen a börtönben sem éltek olyan életet, mint amelyet egy hívő fiatalnak kellett volna. Beszéltem olyan munkafelügyelővel a börtönben, aki X. elítéltre úgy emlékezett vissza, hogy „nagyon vidám ember volt, csuda jó pikáns vicceket tudott mondani”. Amikor a katonai szolgálat miatt magam is börtönbe kerültem három évre, akkor problémáim adódtak a táplálkozás terén a tisztátalan ételek miatt, mivel mindent disznó zsírral készítettek el, de azért is, mert már ekkor is vegetárius voltam. Amikor tehát nem ettem meg különböző ételeket, akkor a munkafelügyelő ugyanarra az X. testvérrre hivatkozva mondta: „Ő bizony nem csinált ilyen komoly gondot magának az ételek miatt”. Vagyis a tiszta étkezés nem jelentett gondot számára, de az igen, hogy mindenki tudja róla, hogy ő börtönben volt a katonaság helyett.

Ugyancsak példaként lehetne megemlíteni azoknak a vezető reform-adventistáknak az eseteit, akik a különböző nehéz helyzetekben nem tartották meg a hitüket olyan módon, ahogy

arról a békés körülmények között beszéltek. Y. testvér esetére gondolok, aki tisztiszolgaként vett részt a második világháborúban, majd pedig évekig orosz fogságban volt. Ez a testvér sokat beszélt arról, hogy mielőtt a frontra került volna, előtte bizonyos időt már börtönben töltött a katonai szolgálat megtagadása miatt. Minden részletét ismertem már az erről az időszakról szóló beszámolóknak, és azoknak a tapasztalatainak, amiket a börtönben élt át. Viszont soha sem beszélt arról az időszakról, amikor a fronton volt, sem az orosz fogságban töltött évekről. Egy alkalommal próbáltam rákérdezni életének erre a részletére, szerettem volna tudni, hogy miként tudta megtartani a szombatot, a tiszta étkezést, stb., de megdöbbenésemre másra terelte a beszélgetésünket. Természetesen számomra ez egyértelmű válasz volt.

Hasonlóképpen lehetne megemlíteni a Romániában az 1956-tól 1964-ig bebörtönzött reform-adventista vezetőket is, akik a börtönben rájuk gyakorolt nyomás hatására szombaton is dolgoztak, és a tisztátalan ételeket is megették. Ilyen és hasonló példák sorát tehát a Reform-mozgalom életéből is fel lehet göngyölníteni, és hosszú listában össze lehetne gyűjteni. Természetesen nem vállalkozom tovább folytatni, nem tekintem feladatomban és missziómban. Az eddigi példákkal is csak azt szerettem volna érzékeltetni, hogy a Reformmozgalomnak igazán nincs mit az Adventista Egyház szemére vetni. És ha ehhez hozzá vesszük még azt is, hogy minden reform-adventistára több mint négyezer adventista esik, – és ez a szám-különbség csak mindig emelkedik – akkor egyáltalán nem lehet csodálkozni azon, ha a nyilvánosságra kerülő problémák is nagyobb számban fordulnak elő. A Reformmozgalom megtanulhatná már végre azt, hogy a mások bírálása és ítéletése helyett a saját portájának a söprögetése sokkal hasznosabb. Az emberi család történetében még egyetlen család sem jutott megtérésre attól, hogy mások hibáira mutogatott vagy mutogattak előtte.

Egy újabb fordulópon

Mivel az idők folyamán szinte minden országban kötelezővé tették a katonai szolgálatot, ezért az Adventista Egyház „nemharcoló” állásfoglalása több országban eredményezte azt, hogy bebörtönözték azokat a testvéreket, akik a katonai behívás esetén szembekerültek az állam törvényeivel. Ezért az Egyház egyre inkább felismerte annak szükségességét, hogy békeidőben is biztosítania kell „nemharcoló” álláspontjának elismertetését a polgári hatóságokkal, illetve olyan javaslatokat kell kidolgoznia, amelyek által a tagok eleget tehetnek állampolgári kötelességeiknek, ugyanakkor nem ütköznek a lelkiismereti meggyőződésükkel. A H.N. A. Enciklopédiában a következőket lehet olvasni azokról a törekvésekről, amelyek ezirányban történtek az Egyház részéről.

„Az 1930-as években az Egyesült Államokban felismerték, hogy a katonai egészségügyi szolgálat lehetőséget adhat a behívottaknak, hogy eleget tegyenek az országuk iránti kötelességüknek vallási meggyőződésük feladása nélkül. És ha némi önkéntes előkészület is történt a szolgálatra való behívás előtt, akkor könnyebb lett az egészségügyi szolgálatra való beosztás.

Sok országban az Egyesült Államokon kívül, ahol kötelező a katonai szolgálat, és ahol a nemharcolóknak megengedték a hadseregben való szolgálatot, az Egészségügy Tisztjelölt Alakulat kiképzési programját alkalmazták.

Az egyesült Államokban a Szelektív Szolgálati Szabályzatok gondoskodnak az 1-A-O minősítésről azon nemharcolók részére, akik besorolásuk előtt kijelentik lelkiismereti ellenvetésüket a fegyverhasználati kötelességek ellen. E minősítés alatt a besorozottak nemharcoló helyzete a törvény szerint biztosított, amíg önként alá nem írnak egy kérelmet, amely harcolókká való átminősítésükre vonatkozik. Ezt a jogi helyzetet a Hadügyminisztérium 1962

augusztus 21. – 1300.6 számú alábbi utasítása közli:

I. Célja:

Ez az utasítás egységes eljárást állapít meg a lelkiismereti okokból ellenzőknek a Fegyveres Erőkben való felhasználására...

V. Az eljárás:

Azok a szolgálatba bevonultatott egyének, akik előzetesen 1-A-O-nak lettek minősítve a helyi sorozási bizottságok által, nemharcoló szolgálatra legyenek beosztva, amely összhangban az 1949 január 13. 10028 sz. Elnöki Végrehajtási Rendelettel úgy van megállapítva, mint:

- szolgálat bármely fegyveres alakulatnál, amely szolgálat viszont mindenkor fegyvertelen.
- bármely fegyveres erő egészségügyi részlegénél való szolgálat, bárhol kell is azt teljesíteni.
- bármely beosztás, amelynek elsődleges feladata nem igényli harc esetén a fegyverhasználatot, feltéve, ha ilyen egyéb beosztás elfogadható az illető egyén részéről, és nem kötelezi fegyverviselésre vagy fegyveres kiképzésre.

A „nemharcoló kiképzés” meghatározás bármely kiképzést jelenthet, amelyben nem szerepel a kézi vagy egyéb fegyverekre való oktatás, azok kezelése vagy felhasználása.”
(Hetednap Adventista Enciklopédia – 1966 – Kommentár-tájékoztató sorozat 10. kötet 872. old.)

Alternatív szolgálat Magyarországon

Kissé megkésve ugyan, de idővel Magyarországon is kialakult annak a lehetősége, hogy a bevonulásra kerülő fiatalok választhattak a fegyveres kiképzés, vagy az úgynevezett „alternatív-katonai szolgálat” között, ami polgári körülmények

között letöltendő, fegyver nélküli szolgálatot jelentett.

Az 1989-es rendszerváltás környékén a civil szférában is felerősödtek és teret kaptak a sorkatonai szolgálatot ellenző, és annak megszüntetését szorgalmazó társadalmi hangok. A belpolitika egyre szélesedő skáláján több olyan erő is megjelent, amelyek a sorkatonai szolgálat megszüntetését szorgalmazták, és a szerződéses katonaság kialakítását lehetőségét is felvetették, már parlamenti szinten is.

A hosszas szakmai és társadalmi viták és egyeztetések, kezdetben a sorkatonai szolgálat helyett az alternatív (fegyvertelen, polgári) szolgálat lehetőségét eredményezték. Később, a kitartó civil nyomásgyakorlás miatt, a parlament határozata értelmében 2004. november 3-án megszűnt, a békeidőben alkalmazott sorozás, és a sorkatonai szolgálat intézménye.

Ez az alternatív katonai szolgálattal kapcsolatos törvény, több évig tartó egyeztetés után készült el. Ebben a munkában több egyházi és civil szervezet képviselői is részt vettek, mint az Alba Kör (vagyis a katolikus „Bokor” közösség), a Jehova Tanúi, valamint a Honvédelmi Minisztérium, és a Művelődési Minisztérium tisztviselői. A Hetednapos Adventista Egyház képviselőjében Szilvási József volt jelen, aki ekkor az Egyházunk Vallásszabadsági Osztályának volt a vezetője.

Ebben a rendszerben, ami így kialakult, a sorköteles fiatalnak lelkesíti ajánlást kellett kérni, amiben az egyháznak vallásszabadsági osztálya támogató nyilatkozatot adott ki, és ebben igazolta, hogy az érintett sorköteles adventista, ezért az egyház támogatja őt abban, hogy szolgálatát polgári szolgálat formájában töltsen le. Mint az Egyház lelkesze én magam is kérelmeztem több fiatal testvérünk részére ezt a lehetőséget. Majd csak később alakult ki az a joggyakorlat, hogy az egyházak különböző intézményeiben is le lehessen tölteni ezt a szolgálatot.

A polgári szolgálatot egészségügyi és szociális; gyermek- és

ifjúságvédelmi; kulturális, művelődési, oktatási, természet- és környezetvédelmi, vízgazdálkodási területen végzett munkával lehetett teljesíteni. A polgári szolgálat még tűzoltósági tevékenységgel is teljesíthető volt.

Amikor 1997-ben ezt a törvényt módosították, akkor a sorkatonai szolgálat eltörlésével a polgári szolgálatot is véglegesen megszüntették.

Az 1932-ben kiadott „Gyülekezeti Kézikönyv”

A Generál Konferencia 1931-ben, a Magyar Unió pedig 1932-ben adta ki az első olyan hitelvi gyűjteményt, amit a világszéles Egyház hivatalosan is elfogadott, mint hitelvi összefoglalót. Az 1932-ben kiadásra kerülő „Gyülekezeti Kézikönyv”-ünk, amit a régiek általában csak úgy különböztettek meg a későbbi kiadásoktól, hogy a „zöld kézikönyv”. Ennek a Kézikönyvnek a hitelvi leírása azonban néhány ponton eltért az eredeti anyagtól. Míg a Generál Konferencia által kiadott Kézikönyv csak 22 hitpontot sorolt fel, addig a magyarországi változatban 25 pont volt található. A magyar változatban egy olyan pont is közlésre került, ami a Reformmozgalommal való különbözőségünket is érinti. A hitelvek 23. pontja „A hazához és a felsőbbséghez való viszony” címet kapta, amely a katonai és a fegyveres szolgálattal is foglalkozott. Ennek a Kézikönyvnek az előszavában a következőket olvashatjuk:

„Ezt a kézikönyvet a Legfőbb Tanács-testület (Generál Konferencia) bizottságának megbízásából annak elnöke, J. L. McElhany testvér állította össze, ***az egész világon gyakorolt és bevált egyöntetű szokások, jogok és kötelességek alapján.***” (Gyülekezeti Kézikönyv 1932-es kiadás 3. old.)

Ebből a megjegyzésből első olvasatra arra lehet következtetni, hogy a hitelvek 23. pontját „A hazához és a felsőbbséghez való viszony”-t is az egész világon egyöntetűen vallották és gyakorolták az adventisták, vagyis mindenhol benne volt a

hitelvekben. A valóság viszont az, hogy csak a magyar kiadásba került bele, éspedig a korabeli körülmények miatt. Valószínűleg a Reformmozgalom felerősödése miatt vélték az akkori vezetőknek annak szükségességét, hogy a magyar változatban jelenjen meg egyfajta hivatalos állásfoglalás. A következő szöveggel jelent meg ennek a kritikus témának az összefoglalása a Gyülekezeti Kézikönyvben:

23. A hazához és a felsőbbséghez való viszonyunkról
valljuk, hogy minden hívő, az állami szervek (hatóságok) és felsőbbségek parancsainak, – amennyiben azok nem ütköznek Isten törvényébe – engedelmességre tartozik. (Róma 13,1-7.) Ezen az alapon, a hívő tartsa tiszteletben királyát, fejedelmét, kormányzóját, az ország kormányát, és minden rendű vagy rangú elöljáróját (1Péter 2,13-17; Titus 3,1.). Parancsunk van arra is, hogy a felsőbb hatóságokért, vezetőkért és méltóságban levőkért buzgóan imádkozzunk.

A H. N. Adventisták Felekezete tudatában van az állameszme fontosságának, hisz a nemzet Istentől rendelt történelmi hivatásában, és ezért megengedhetetlennek tartja, hogy tagjai közül bárki is; bármilyenű olyan politikai, titkos, vagy egyéb alakulatban vegyen részt, amelynek célja a nemzeti lét, vagy a fennálló rend erőszakos felforgatása. Egyedül Isten joga megszabni a népek és nemzetek történelmi elhivatottságát. Isten joga dönteni uralkodókat, vagy királyi méltóságra emelni bárkit az emberek fiai közül (Dániel 2.). Maga az Úr Jézus tanította: „*Adjátok meg azért ami a császárnak; és ami az Istené, az Istennek.*”

Elismerjük, hogy a földi hatóságok Istentől rendeltettek el oly célból, hogy biztosítsák népeik számára a rendnek, igazságnak és közbiztonságnak áldásait, és hogy e hatóságok a polgárok hűségesebb támogatásában részesüljenek törvényes feladataik teljesítésében. Elismerjük, hogy az adók fizetése, a vám és tiszteletadás, igazságos a felsőbb hatóságokkal szemben, és egyértelmű az Újszövetség tanításával.

Örömet veszünk részt a szükség és irgalom munkáiban a szenvedők segítségére és az emberiség fölemelésére, úgy békében, mint háborúban. Tartózkodunk attól hogy az erőszakoskodás és a vérontás cselekedeteiben részt vegyünk. Biztosítjuk azonban minden egyes gyülekezeti tagunknak feltétlen szabadságát, hogy hazáját minden időben és minden helyen úgy szolgálja, amint azt saját meggyőződése és lelkiismerete előírja.

Isteni törvénybe ütköző emberi parancsnak teljesítésére nézve, az apostolok mintájára, mindenkor Istennek kell elsősorban engedelmeskednünk. Apcs. 5,29; 4,18. 19. Elismerjük az állam legfőbb felügyeleti jogát, mely szerint mindenkor ellenőrizheti azt, hogy semmi olyan tan ne hirdettessék, mely aláássa a társadalom, vagy az erkölcs alapjait. (Gyülekezeti Kézikönyv 1932-es kiadás 167-169. old.)

Ha jól megfigyeljük, akkor teljesen egyértelmű, hogy ez a hitelként leírt szöveg tartalmában teljesen megegyezik az 1923 január 2-án elkészített nyilatkozattal, ami az Egyház egyik jelentős lapjában, Review and Heraldban is megjelent, és így általánosan is közismertté lett. Ezt a nyilatkozatot akkor a Hetednap Adventisták Európai Divíziójának Bizottsága, a svájci Gland-ban tartott Konferenciáján állította össze. Erről a korábbiakban már részletesebben írtam.

A Kézikönyvnek ez a pontja azzal foglalkozik, amit a Reformmozgalom kihegyezve képviselt a tanítási rendszerben, és ennek kapcsán azzal vádolta az Adventista Egyházat, hogy a háború kitörésének idején megtagadta a korábban elfogadott hitet. Valószínűleg a Reformmozgalom erősödésével vált szükségessé, hogy az 1923-ban megfogalmazott állásfoglalást köztétegyék valamilyen formában, a magyarországi körülmények miatt. Az Egyház akkori vezetői ezt a nyilatkozatszöveget, és a megjelentetésnek ezt a módját látták a legideálisabb megoldásnak.

Ezzel kapcsolatban viszont nem szabad elfeledkezni, hogy ez soha sem volt benne a világszéles Egyház hitpontjai között, sem előtte, sem utána. Csupán egy állásfoglalás volt, amit az a körülmény is megerősít, hogy ebben a nyilatkozatban azt is leírták, hogy ez senki számára nem kötelező, mindenkinek a személyes lelkiismereti döntése kell legyen.

„Biztosítjuk azonban minden egyes gyülekezeti tagunknak feltétlen szabadságát, hogy hazáját minden időben és minden helyen úgy szolgálja, amint azt saját meggyőződése és lelkiismerete előírja.” (Gyülekezeti Kézikönyv 1932-es kiadás 168. old.)

Bennem viszont még reform-adventista koromban merült fel az, hogy az Adventista Egyház csak súlyosbította a helyzetét azzal, hogy a később kiadott hitelvi gyűjteményekből már kitörölte ezt a hitpontot, hogy még ez se emlékeztesse a tagságot erre a kötelességére. Csak évekkel később, már az Adventista Egyház tagjaként jutottam el arra a felismerésre, hogy ez a pont soha nem szerepelt az Egyház hivatalosan is elfogadott hitpontjai között. Ezért, amikor a későbbi években lefordításra kerültek az újabb és újabb Gyülekezeti Kézikönyvek, azokban ezért nem volt megtalálható az ilyen témával foglalkozó hitpont. A Reformmozgalom tehát egyetlen olyan hiteles dokumentumot sem tud felmutatni, amelyben az Adventista Egyház a világháborúk idején megváltoztatta volna a hitelvüket.